

גליון נושא:

בס"ד, יום ג' פרשת במדבר כז אייר תשע"ז
מסכת גיטין דף ח:

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב
המעייין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

'ארונות קבורה במטוס'

פנינים

בית דין לכהנים

חדש! בבית דין צדק בני ברק בראשות הגאב"ד רבי שמריהו ניסים קרליץ שליט"א, פתחו לאחרונה לאור דרישת הציבור, מחלקה מיוחדת לדיני טהרת הכהנים על ידי חברי בית הדין הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א, והג"ר יהודה סילמן שליט"א, לבירור כל הנושאים שקשורים לדיני טהרת הכהנים, בירורי הלכה (חזקת טהרה, איכא לברורי), בירור המציאות (טיסות, דרכים, צמיד פתיל), בשיתוף מומחים בכירים שמתעסקים בנושאים אלו הרבה שנים. טלפון 03/6188264 פקס 03/5782221.

לונדון: כעת פורסם על ידי בית הדין, בתאריך יום ראשון יח אייר תשע"ז מכתב הפונה אל רבני וועד משמרת הכהנים שעל ידי התאחדות קהילות החרדים בלונדון, לאור מכתב הג"ר א"ד דונר שליט"א חבר בית הדין, והג"ר פלטיאל הכהן שווארץ שליט"א;

אסור לכהנים לעלות לטיסות העוברות מעל בית החיים בודאפעסט, ועליהם להמריא מנמל תעופה אחר במדינה. על העסקנים לדרוש מהשלטונות להזיז את תוואי הטיסה, שלא יכשלו הכהנים, כמבואר בשו"ת להורות נתן (חלק יג סימן צא).

שיפוצים: לפני מספר חודשים עקב השיפוצים בנתב"ג, שונו באופן זמני נתיבי ההמראה. בתאריך יא תשרי תשע"ז פירסם בית הדין, שאסור לכהנים להמריא בטיסות יוצאות מנתב"ג לכל היעדים, מתאריך ל' תשרי תשע"ז (01/11/2016) עד תאריך ט"ז חשוון תשע"ז (17/11/2016), שכולם עוברים בוודאות מעל בית הקברות בחולון. טיסות נכנסות שאין בהם נפטרים מותרות. הכהנים יכולים לטוס מחיפה לקפריסין ומשם לכל יעד. ❖

דין 'אהל זרוק'

נחלקו תנאים בגמ' (גיטין ח: עירובין ל: נזיר נה. חגיגה כה.) האם 'אהל זרוק' נחשב כאהל החוצץ בפני הטומאה, או לא. לדעת רבי 'אהל זרוק' אין שמו אהל והנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טמא, כי אינו חוצץ בפני הטומאה. אך לדעת רבי יוסי ב"ר יהודה, טהור כי 'אהל זרוק' שמו אהל וחוצץ.

להלכה, הכריעו הרמב"ם ורוב הראשונים ש'אהל זרוק' לאו שמיה אהל, שהלכה כרבי מחבירו. מאידך דעת הרשב"א (עבודת הקודש שער ה' פרק טו, וכן הביא המגיד משנה משמו) והרי"א ז' שלהלכה 'אהל זרוק' שמיה אהל.

1. 'ארונו בא'

חובת בירור: במאמר הקודם (גיליון 112) בעניין טיסות מעל בית הקברות, לא עסקנו בטיסות שיש בהן ארונות מתים בין בתא הנוסעים (מה שאינו מצוי שימות מת במטוס) ובין בתא המטען, מה שמהווה מכשול חמור יותר מטיסה מעל בית קברות, מכמה סיבות שיפורטו להלן, והרבה סברות שחידשו המקילים במטוס מעל בית הקברות לא שייך כאשר המת במטוס עצמו.

בשנים האחרונות בונים את נמלי התעופה ברחבי העולם, באופן שיאפשר לנוסעים ללכת ישירות מהנמל למטוס בלי לצאת תחת כפת השמים, ויש נמלי תעופה שהמטוס נכנס מתחת לבנין נמל התעופה, באופן זה כשיש טומאה במטוס מארון המת יתכן שאסור לכהנים לשהות בכל הבנין.

ומבואר בשו"ת אגרות משה (י"ד ב סי' קסד), חלקת יעקב (י"ד סימן ריג) ובאר משה (חלק ז' קונטרס אלקטריק סימן פז), שכיוון שהמטוס עשוי ממתכת, המקבלת טומאה, אף-על-פי שהוא גדול ביותר, נקרא כלי ואינו חוצץ

דיווח עדכני: לנוסעים מלונדון יש 'קו מידע לכהנים' המופעל על ידי **וועד משמרת הכהנים** שעל ידי התאחדות קהילות החרדים בלונדון, לדעת באיזה טיסה יש מת. לנוסעים מארה"ב יש 'לאל-על' טיסה קבועה ביום ראשון מארצות הברית לנתב"ג המיוחדת לכהנים, שאין מעבירים בה מתים. בשאר הימים מומלץ לכהנים לטוס עם חברה אחרת שרוב הסיכויים שלא יהא עליה מת, ולברר על הטיסה הספציפית כפי האפשר. לנוסעים מישראל אין שום בעיה, שלא מצוי ארונות מתים בטיסות יוצאות.

גורמים יודעי דבר מציינים; מה שקורה בשטח, הובלת מתים היא בעיקר בחברת אל-על שהיא חברה ישראלית ומביאה הרבה מתים, כמעט בכל טיסה נכנסת של חברת אל-על יש ארון מת (ד.ק.). בנתב"ג מגיע מארה"ב כאלף ארונות קבורה בשנה, ביום עבודה ממוצע נוחתים בארץ כ- 3 ארונות קבורה (ד.ק.).

גם בשאר החברות התופעה אמנם יותר קטנה אך קיימת. ויש לדון לגבי כהן שטס בשאר החברות האם זה בגדר 'מיעוט המצוי' שהוא ספק שחייב לברר, או לא.

מעשה שהיה: מספר רב חשוב ומוכר, לפני 17 שנה קניתי כרטיס טיסה בחברת קונקורד (concord) מארה"ב לישראל. בעצת העסקנים התקשרתי ביום הטיסה למחלקת הטענת המזוודות ושאלתי יש מת במטוס, ענו לי כן! התקשרתי ל'שירות לקוחות' ודחיתי את הטיסה ב-24 שעות. למחרת אני מתקשר שוב עם אותה שאלה, ואני מקבל תשובה זהה, כן יש מת במטוס! כעת, כבר לא היה לי אפשרות לחכות, עקב אירוסי הבת שהתקיימו באותו לילה, מחוסר ברירה קניתי בכסף מלא כרטיס של חברה אחרת, והפסדתי את כל דמי הכרטיס הראשון (ש.כ.). ❖

בפני הטומאה, והכהן נטמא בטומאת אוהל.

צד מחודש מעלה הגר"מ פיינשטיין (ב"אגרות משה" שם) שאם המטוס עשוי ממתכת אחרת משש המתכות שנאמרו בפסוק: זהב, כסף, נחושת, ברזל, בדיל ועופרת, יש מקום לומר שאינו מקבל טומאה, אך לא פסק כן למעשה. בפועל המטוס עשוי מ-80% אלומיניום או טיטניום, שזה רוב מוחלט, אך עדיין המעמיד של המטוס הוא ברזל.

רשות אחת: אין להתיר לכהנים לטוס כאשר יש מת בתא המטען, מצד ההלכה ש'אהל זרוק' לאו שמייה אהל, וכשיטת הפוסקים שמטוס נחשב כ'אוהל זרוק' (עיין שו"ת הר צבי יו"ד סימן רפ), כי מבואר בחזו"א (יו"ד סימן קיא) שלחומרא אומרים ש'אהל זרוק' שמייה אהל. ועוד שכבר חידש הגרש"ז **אויערבך זצ"ל** (בתשובה בספר **טהרת פתחים**) סברא עצומה ונפלאה, ש'אהל זרוק' לאו שמייה אהל, זה רק ביחס לטומאה שנמצאת מחוץ לאהל, כלפיה אהל מיטלטל אינו חשוב לחצוץ בפני הטומאה. אבל לגבי טומאה שנמצאת במטען של המטוס עצמו, הרי ביחס למטוס הארון איננו זו שוב אינו כדין 'אוהל זרוק', ולמרות שהמטוס מיטלטל עדיין שמו אהל. כי סוף סוף הכהן נמצא יחד עם הטומאה באהל אחד, ומה בכך ששניהם ביחד מיטלטלין, ונשאר בצ"ע.

חניה: טענה נוספת מעלה הגר"מ **משה שטרנבוך שליט"א** (תשובות והנהגות כרך א סימן תרעח), ויסוד דבריו מוזכר ב"אגרות משה" (יו"ד ב סי' קסד), שאין אפשרות להתיר מכוח העובדה שהמטוס הוא "אוהל זרוק" (כלומר אוהל שאינו מונח במקומו, אלא מיטלטל או נישא), שיש דעות שאיננו גורם לטומאת אוהל כמבואר בפוסקים (אורח חיים סימן ת"ט), ומשנה ברורה (ס"ק ו'), שהרי בוודאות יש רגע שבו המת והכהן נמצאים במטוס כאשר הוא נח על הקרקע.

חובת בירור: ולכן מוטל על הכהנים לברר קודם הטיסה שאין מת במטוס. ויש להחמיר בכהן שלא לטוס במטוס לארץ ישראל, אלא אם בירר היטב לפני הטיסה כפי האפשר שאין שם מת במטוס, ואף שעל פי רוב אין מתים כיון דאפשר לברורי אין הולכין אחר רוב. עכ"ד.

אסור: ושמעתי מהגר"מ אשר יעקובזון שליט"א שכבר הכריע הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ט' סימן רנא) דכאשר מת מוטס במטוס, אסור לכהן לטוס במטוס זה. והוסיף הרב ואזנר שמצוה להודיע ולעורר על כך את הכהנים. והאיסור בתוקפו אפילו כאשר הכהן הוא בנו או קרובו של המת שמותר לטמאות לו, דקים לן כדעה בשו"ע (יו"ד סימן שע"ג סעיף ה') דדוקא לצורך קבורה וכדומה. ואפילו לדעת

'קו טיסות לארונות קבורה'

וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל: העיר הג"ר **מרדכי אייזן שליט"א** יש לעיין איך יש היתר להעלות נפטר למטוס כיון שכמעט אין טיסה בלי נוסעים ואנשי צוות כהנים! (חרדים שלא מבררים, או סומכים על היתרים קלושים. חילונים שלא אכפת להם) ויתכן שהמעלה מת למטוס עובר באיסור גמור של 'לפני עור', ומסייע לידי עוברי עבירה, שמכשיל את הכהנים הטסים שאינם מקפידים לברר דבר זה. ועוד שעובר על האיסור לטמאות כהנים.

גיוועלד: ומצוה גדולה לכתוב על כך, לדבר עם רבנים, ולפרסם את חומר הבעיה, של הובלת מתים במטוסי נוסעים שבדרך כלל יש בהם כהנים, וודאי אין זה כבוד המת שמחמת ההידור של קבורה בארץ ישראל, הוא מכשיל כהנים באיסור החמור של טומאת מת. (מאיך יתכן שאין כאן לפני עור או מסייע כיון שזה בעיה של הכהנים שלא ביררו האם יש כאן מת, ואולי תלוי מי נכנס תחילה, ואולי לא שייך כלל לפני עור כאשר ההכנסה לתא המטען מבוצעת על ידי עובד גוי). בשאר החברות שאין שום הסדר או פיקוח, ודאי שיש בעיה. גם בחברת אל-על שיש הסדר כל שהוא, הרי רוב המוחלט של גדולי הדור התנגדו לפתרון הנהוג בחברה.

כסף: מוטל על החברה קדישא בארץ ובחו"ל, שלא לאשר העברת מתים לקבורה בארץ ללא פיקוח הלכתי הדוק, על כל הנושא של טיסות נוסעים עם ארונות קבורה בתא המטען. זה ברור, שיש בהובלת הנפטרים לארץ ישראל הכנסה גדולה (לחברות תעופה - עלות הובלה ושינוע, כמה מקומות בתא הנוסעים למשפחה. לשלטונות - עמלות מע"מ ותיירות. לחברה קדישא - עלות קבורה, ומכירת חלקות קבורה לתושבי חו"ל במחיר מפולפל), וכאשר הגורמים הרלוונטיים יפסידו כסף מכוח העובדה שאין אפשרות לייבא ארונות קבורה, אזי הם כבר ישקיעו מאמץ ניכר, ליצור שינויים בהובלת המתים, שיהא רק באמצעות טיסות תובלה, או למצוא פתרון הלכתי המוסכם לכל הדעות. ❖

המתירים לשמרו, רחוק לומר שזה נקרא לשומרו (הרי במשך כל הטיסה הנוסע נמצא בתא נפרד לחלוטין, וסוף דבר סומכים על החותמת שעל גבי הארון, והמסמכים שבפנים).

למעשה: במאמר מיוחד שפרסם הג"ר **לוי ירמיהו הכהן כהנוב שליט"א**, (מחבר ספר "יד אברהם" על נגעים ואהלות ומו"צ בשכונת נוה יעקב ירושלים), הוא מסכם את הדעות כך, בוודאי שיש לחוש ולהחמיר שכהן לא יעלה לטיסה עם מת במטוס, אפילו כשהמת בתוך הארון המיוחד לכך, אפילו במקום שיוצא מזה הפסד ממון. וזה שאלה של איסור דאורייתא. כי למעשה הורה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שמטוס מקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה. ולהרבה פוסקים כלי הבא במידה אינו חוצץ. ויש אומרים דכלי המטלטל מלא וריקם אינו חוצץ.

לימוד זכות: אולם הרבה יהודים שומרי מצוות מקילים להכנס לתוך מטוס ואפילו כשיודעים שיש בתוכו מת, ויש ללמד עליהם זכות כי לדעת האג"מ (כפי שהודפס בחייו) **והגהר"י קמינצקי זצ"ל** (בתשובה בספר טבילת כלים להרב צבי כהן עמוד רמ"ג) מתכת שאינה מששת המינים המנויים בפסוק אינה מקבלת טומאה, ולדעת הגר"ח כלי הבא במדה שנעשה מחומר שאינו מקבל טומאה חוצץ מפני הטומאה אפילו כשהכלי מטלטל מלא וריקם, ושפיר המטוס וכל חלק ממנו חוצץ מפני הטומאה. והרי יש מחיצה גמורה ללא שום פתח בין תא הנוסעים לתא המטען, ושפיר אין הטומאה עוברת.

2. הפתרונות של חברת 'אל-על' (el al)

אריזת קרטון: לדברי הרב **אבשלום קציר**, (רב אל-על לשעבר) בטיסות של חברת 'אל-על' (נכון לכסלו תשס"ט) מכסים את הארון בכיסוי העשוי מקרטון קשיח, שיש בינו לבין הארון מלמעלה 15 ס"מ שהוא בוודאי שיעור טפח לכל הדעות, והוא משמש כחיץ בפני הטומאה, וגם הקשר הוא בחבל פלסטיק שאינו מקבל טומאה. ומציל את המטוס מידי טומאה רצוצה. אכן זה תלוי במה שדן ב"טהרת הבית" (סי' ח הערה ז), האם כלי מנייר או נייר חלק מקבל טומאה. כמו כן יש לעיין האם כלים חד פעמיים מקבלים טומאה.

גם אם המת בארון עם פותח טפח מלמעלה, זה מועיל רק לשיטת **רש"י** (ברכות יט:), **והרשב"ם** (ב"ב ק:), שגם בלי פתח מועיל אהל טפח שלא יהא טומאה רצוצה. אך **תוס'** (ב"ב ק:) חולק וכן נוקטים רוב הפוסקים שאם אין פתח, הטומאה עדיין בוקעת ועולה, כיון שאין לטומאה מקום שתצא. ועוד יתכן שאין כאן חציצה מכח הכלל של "סוף הטומאה לצאת". בנוסף יש גם בעיה פרקטית, לפעמים הארון מקבל מכות בשעת ההטענה למטוס, ובמקרים רבים נפגם הקרטון המקיף את הארון ובמקום המכה אין בו פותח טפח

(מ.צ.ש.). מכח כל זה התבטא תלמיד חכם חשוב שליט"א על פתרון זה, חבל על העלות של הקרטון, כי אינו מועיל כלל!

3. ארון הלכתי מיוחד למתים

כלי הבא במידה: לפני הרבה שנים המציא הרב לוי יצחק הלפרין שליט"א ראש המכון הטכנולוגי להלכה בספרו "טהרת פתחים" (פרקים ג-ז) כלי שיחצוץ בפני הטומאה, והמליץ להתקין ארון זה להעברת מתים וחלקי גופות בבתי חולים. וכן התקינו ארון זה במטוסים של חברת אל-על לאיחסון ארונות המתים. תמצית הרעיון הוא, שהמת נמצא בתוך "כלי הבא במידה" (כלי שנפחו לפחות 40 סאה) העשוי מחומר שאינו מקבל טומאה, ועושים צינור פתח טפח שמשם הטומאה יוצאת, אך מאידך הרווח בין הצינור עד הרצפה הוא פחות מטפח, (במטוס אין אפשרות לעשות פותח טפח ממש לחוץ לאוויר העולם, כי אז המטוס יפול) כך הטומאה אינה יכולה להתפשט בחלל בית החולים או בחלל המטוס, כעת מהווה הכלי חיץ בפני הטומאה, ולכהן מותר להיכנס לבית החולים או לטוס בטיסה זו.

יש לציין שגדולי הדור התנגדו לפתרון המוצע משום דכל מקום שסוף הטומאה לצאת נחשב כאילו כבר עכשיו הטומאה קיימת שם, והרי המת בודאי לא יקבר בארון זה, וכן משום בעיות נוספות. הגרש"ז אויערבך זצ"ל שלח מכתב מיוחד להרב הלפרין (מודפס בספרו טהרת פתחים וכן במנחת שלמה) בו מבאר באריכות את טעם ההסתייגות. גם הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל לא הסכימו לאשר זאת לשימוש בתי החולים. ועיין בדברי הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (שו"ת אבן ישראל ח"ז סימן מ"ז) שהפריך את האופן שהציע השואל לעשות ארון מיוחד שלא יהא בו טומאה רצוצה, והסיק שאסור לכהנים לבקר בבית החולים כאשר יש שם חשש מת אף שהוא בארון כזה.

מאידך, כתב הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות כרך א סימן תרעה) וז"לובזמן האחרון שמעתי שהתקינו למתים במטוס ארון מחומר מיוחד כעין פלסטיק שאינו מקבל טומאה, ועם פותח טפח באופן שאין טומאה בוקעת, והסכימו לזה מגדולי הפוסקים, אבל צריך בירור שעוד לא תיקנו כן בכל מקום, ויש לברר הדבר היטב עכ"ל.

סיכום הגיליון:

4. דינים העולים

ארון קבורה הנמצא במטוס דינו כטיסה ודאית מעל בית קברות ואף חמור ממנה, והכרעת הפוסקים שאסור לכהן לעלות לטיסה זו, ומוטל על הכהן לברר האם יש מת במטוס. מכל מקום אותם נוסעים שמקילים בדבר, יש מקום ללמד עליהם זכות.

בחברת אל-על מציעים פתרון לכהנים בדמות כלי הבא במידה, ואריזת קרטון שיש בה טפח אויר למעלה. רבים מפפקים על היתרים אלו, והרבה מגדולי הדור לא הסכימו לקבל את פתרון המוצע בשביל בתי החולים והמטוסים.

יש לדון האם המעלה מת למטוס עובר באיסור 'לפני עור' ומסייע, והאיסור לטמא כהן, או דלמא הוי עון של הכהנים במה שלא ביררו האם יש כאן מת, ואולי תלוי מי נכנס תחילה, ואולי לא שייך כלל לפני עור על ידי שליח גוי. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא;

כביש חוצה קברים – גיטין דף ח:

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'. וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

ניתן להשיג:

'מקבץ גליונות'

מגיליון 1 עד

גיליון 109

(ש30).

'חיסכון לכל'

ילד' דעת גדולי

ישראל (ש2).

הגיליון מוקדש

לזכות מרת

סימא שרה

גינצה בת צירל

הניא תחי'

להצלחה בכל

הענינים.